

Norge universelt utformet 2025

Innspill til plan for neste planperiode

Vista Utredning AS, Finn Aslaksen, 17. april 2013

Vi har to innspill:

1. **Lage scenarier for 2025** for å:
    - a. Bruke innholdet som et bakteppe for å sjekke om alt blir ivaretatt i den kommende planen.
    - b. Få et godt grunnlag for å formidle så forståelig som mulig hva vi ønsker oss og eventuelt å avdekke om de ulike aktører har ulikt bilde av den situasjonen vi ønsker å oppnå.
  2. **Utvikle en vurderingsmetode for tiltak** som kan supplere en standardbasert vurdering
    - a. Denne skal kunne brukes på problemstillinger som ikke dekkes av forskrifter og standarder (alle områder – bygg, transport, IKT osv.)
    - b. Denne skal gi støtte til vurderinger av oppgradering av eksisterende forhold og et grunnlag for å foreta rimelighetsbetraktninger der hvor det er vanskelig å oppnå fullgod standard.
-

1 Scenarier

1.1 Bakgrunn

1. Situasjonen nå er at planen skal over i en ny utgave og at en har mulighet til å tenke seg om, og eventuelt utvikle og justere selve hovedgrepet i planen.
2. Det er nødvendig å sjekke at en arbeider med alle de forhold som det er nødvendig å endre. De tidligere handlingsplanene (-90tallet) hadde lange lister med tiltak, men førte likevel ikke til så store endringer (Manneråkutvalget viste at vi egentlig ikke var kommet så langt). Det var svært mange områder handlingsplanene *ikke* hadde tatt tak i. Siste utgave av handlingsplanen er åpenbart mye mer dekkende, men vi har en mistanke om at det er områder som ikke er dekket. Det står jo også at planen inneholder 4 prioriterte områder (hva er prioritert ned?). Det er lett å la seg blende av lange lister med gode tiltak, men vi kan likevel også denne gangen komme til å oppleve at det er flere forhold som skulle ha vært tatt tak i. Det er nå vi har mulighet til å sjekke dette.
3. Planen er veldig teknisk med mål, delmål, tiltak osv. og dette må opprettholdes, men den bør i tillegg kommunisere tydeligere hvilke forhold som ønskes endret og beskrive hvordan et tilgjengelig Norge anno 2025 skal se ut på ulike områder. En slik beskrivelse kan stimulere arbeidet og også avdekke eventuelle avvik i hva de ulike aktører ser for seg.

1.2 Forslag/innspill

Forslaget er at en nå i mellomfasen bruker litt tid på å utvikle scenarier for hvordan situasjonen vil være i 2025 når vi har oppnådd universell utforming. Dette skal ikke fokusere på om dette er mulig eller på hindringer, men beskrive mer "slik ønsker vi oss at situasjonen skal være".

Vi foreslår at dette gjøres for de 10 områdene som danner grunnlag for kapittelinnstillingen i Manneråkutvalgets innstilling. Da har en samtidig en kontinuitet i arbeidet og en har definert hva områdene inneholder av tema. Denne inndelingen kan bli en stamme i neste handlingsplan.

Helt konkret kan en gjøre følgende:

1. Utvikle scenarier for 2025 for de 10 områdene

Dette kan skje gjennom workshops og med medvirkning fra aktører. På innspillsmøtet 17.4 fikk vi et eksempel på en slik gjennomgang av en sektor gjennom beskrivelsen av IKT-området (Siri Kessel). Denne fokuserte på det som ikke var tatt tak i, men kan endres til en beskrivelse av forhold som bør være på plass. Det kan være hensiktsmessig med temavise workshops. Arbeidet egner seg ypperlig for medvirkning.

I tillegg kan en vurdere å lage alternative scenarier. Hensikten med det vil være å kartlegge handlingsrom og også trusler – hva kan gå galt.

2. Bruke scenariene til følgende:

- a. Lage et eget kapittel i handlingsplanen som konkretiserer den ønskede framtidige situasjonen.
- b. Se på hvilke gap mellom dagens situasjon og ønsket situasjon en har (nokså overordnet).
- c. Sjekke om det er tiltak på gang og vurdere om disse vil være tilstrekkelige til å nå i mål i 2025. Da vil en få fram hva som vil løses og hva som er problemområdene som neste plan må ta tak i.
- d. Drøfte hvordan ønsket situasjon kan oppnås. Det vil si strategier for hvert område. Det må også drøftes hvordan de aktører som staten *ikke* kan styre kan påvirkes til å gjøre sitt. Strategier og muligheter for indirekte påvirkning er sentrale.
- e. (Eventuelt) bruke de alternative scenariene til å belyse konsekvensene av ulike valg¹.

2 Vurderingsmetodikk som supplerer bruk av standarder

2.1 Bakgrunn

Som nevnt foran er det slik at standarder på de ulike områder ikke dekker alt. En må i tillegg ha kunnskap om behov og evne til å utforme gode løsninger. Når en skal utbedre eksisterende forhold er det ofte vanskelig å oppnå fullgode løsninger, og en trenger metodikk som kan brukes for å vurdere hva som er godt nok, og hva en eventuelt mister av brukbarhet og tilgjengelighet ved å redusere kvaliteten på løsningene. De fullgode løsningene kan være vanskelig å oppnå fordi

---

¹ Ofte brukes scenarieteknikk for å beskrive konsekvenser av ulike valg. Her er den foreslåtte bruken i første rekke å få tydelig beskrevet hva en ser for seg når målene er nådd og å bruke dette til å kommunisere planen og til å sjekke om alt er dekket som bør være dekket. Men hvis en lager flere scenarier kan en også bruke teknikken til å belyse konsekvenser av ulike valg, av å ta i bruk eller ikke ta i bruk ulike virkemidler osv.

kostnadene blir svært store, fordi det er andre begrensninger knyttet til sikkerhet, verneverdier osv. Resultatet blir da ofte at en ikke gjør noen ting fordi det er "umulig" å få til noe.

Innenfor mange områder er forholdene slik at aktørene blir nokså hjelpeløse når de ikke bare kan bruke de vanlige standarder og normer, og dette hemmer utviklingen. Dette er viktig fordi mange av de store utfordringene med å nå målet for 2025 er knyttet til å få endret eksisterende forhold. Det trengs derfor nye verktøy for at aktørene skal kunne bidra, og det trengs metodikk for å analysere om reduserte løsninger (i forhold til full standard) er tilstrekkelige/rimelige.

2.2 Forslag

Her bør en se på hvilke alternative metoder som kan utvikles. Vi arbeider daglig med denne problemstillingen innenfor bygg og uteområder. Her er man på flere typise problemstillinger i ferd med å finne noen løsninger som er noe under nybyggingskrav, men som kan være rimelige og tilstrekkelige. Disse løsningene bør imidlertid ikke innføres som aksepterte standarder – da vil de lett redusere kvaliteten også der hvor det er rimelig å oppnå fullgod kvalitet.

For å komme videre med dette, bør en se mer systematisk på hva som gjøres på de vanligste områdene hvor en tar slike avgjørelser. En må finne fram til delvis generelle og delvis temaspesifikke måter å vurdere på som kan være åpne og lett forståelige "oppskrifter" på hvordan en vurderer og hvordan en kan dokumentere at en har forsøkt å oppnå universell utforming "i så stor grad som mulig".

I noen tilfeller vises det til at en god medvirkningsprosess kan gi de vurderingene en trenger. Hvis en medvirkningsprosess skal kunne bidra på denne måten, må den imidlertid ha et nokså bredt og dekkende utvalg av brukere, og dette vil lett kreve for store ressurser og også med hensyn på å finne brukere være for krevende i mange sammenhenger. En må finne løsninger som kan brukes i det daglige arbeidet. Dette må være en slags mellomting mellom en enkel standardbasert løsning og en løsning utviklet med god medvirkning hvor alle behov blir identifisert og iverattatt.

Vi tror løsningene kan bestå i å formulere funksjonskrav som omfatter hva løsningene skal gi, og å supplere disse med kunnskap om funksjonsbehov hos ulike brukere av løsningen. Vi har ikke noen patentløsning her, men ser for oss en slags verktøykasse som kan supplere normkrav og gi retningslinjer for å dokumentere at en har gjort løsningen så god som mulig innenfor en viss rimelighet.

Vi tror en bør gjøre dette sektorvis/temavis først, og deretter se om det er fellestrekk mellom tilnærmingene.

Dette kan være en egen aktivitet i handlingsprogrammet, og den kan støttes at en nettside med kommentarfunksjon hvor aktørene kan legge fram problemstillinger og hvor utviklet og akseptert praksis (men ikke fastsatt norm) legges fram. Det vil si en eksempelsamling på vurderinger og tilhørende løsninger som stadig utvides med nye tema/problemstillinger.